

Høringssvar - IFF

Sammendrag: Tarenæringen er viktig for å sikre en sirkulær fremtid, samtidig som det er en eksportrettet og lønnsom industri i Norge. IFF er største aktør i tarenæringen og har et behov for større forutsigbarhet. Det er to hensyn som i så fall må ivaretas: (i) kunnskap, og ikke synsing, må være førende for beslutninger som påvirker tarenæringen, og (ii) det bør klargjøres at nasjonal lovgivning har forrang over lokale reguleringer i saker som omhandler tarehøsting.

Innhold

Introduksjon.....	2
Tare som næring.....	2
Tarehøsting.....	2
Høsting av tare.....	3
Tarens bruksområde.....	3
Forutsigbarhet for tarenæringen.....	4
(i) Kunnskap om tare.....	4
Effekter på nærmiljøet	4
Vern av havbunn og andre redskaper	5
(ii) Regulering av tare i lovverket	5
Gjeldende lover og regler	5
Forvirringer for tarenæringen	6
Konklusjon	6

Introduksjon

Tarenæringen, representert av IFF, påpeker to hensyn som bør gjøre seg gjeldende for bestemmelser knyttet til tarenæringen. Følgende hensyn er viktige for å skape mer forutsigbarhet for næringen: (i) kunnskap, og ikke synsing, bør være førende for beslutninger som berører tarenæringen, og (ii) det bør klargjøres for næringen hvilket lovverk den, og andre aktører, skal forholde seg til. Sistnevnte hensyn kan oppnås i form av presiseringer fra forvaltningen om hvilke lover som har forrang i beslutningsprosesser som berører tarenæringen, slik som vedtak for kommunale arealplaner eller andre vedtak som, indirekte eller direkte, kan berøre næringen. Den etablerte tarenæringen i Norge er svært eksportrettet og Dupont Nutrition Norge AS (IFF) er største aktør med mer enn 70 års erfaring innen næringen. IFF høster og foredler stortare til alginat, som deretter eksporteres til hele verden. Alginatet er viktig for produksjon av mat og medisiner. Dette høringssvaret inneholder informasjon om IFF sine aktiviteter og drift for å belyse norsk tarenæring ytterligere. I tillegg tar høringssvaret for seg dagens kunnskapsgrunnlag.

Tare som næring

I dag står IFF for rundt 30 prosent av det globale markedet for høykvalitets alginat, og er derfor en fremtredende aktør på dette markedet. Våre konkurrenter er hovedsakelig japanske og kinesiske produsenter av alginat, men også to mindre fabrikker i Frankrike. Vår tarenæring er på et internasjonalt nivå, men er avhengig av stortarens unike kvaliteter. Deler av produksjonsvolumet fra IFF benyttes som aktivt virkestoff i medisin, og på dette feltet har IFF oppnådd en særstilling på det globale markedet etter store investeringer i den norske virksomheten gjennom mange år.

IFF sin virksomhet er tuftet på viktige prinsipper om bærekraft. Miljøvennlig høsting av tare er en forutsetning for at IFF kan fortsette å være på verdenstoppen i alginatproduksjon. IFF sin tarehøsting foregår langs norskekysten, fra Rogaland i sør og til Sør-Vega i Nordland. Etter at taren er høstet, bruker IFF den til å produsere alginat på sin fabrikk i Vormedal på Karmøy. Hele verdikjeden til IFF er i Norge, og IFF driver med aktiviteter som innebærer høsting, foredling, forskning og utvikling.

IFF er opptatt av at kunnskap er førende for utredninger av SVO-er og marine verneområder. I tillegg er det sentralt for tarenæringen at slike utredninger ikke begrenser den type tarehøsting som IFF driver med, ettersom tarehøstingen til IFF ikke rører havbunnen.

Tarehøsting

Tarehøsting er ikke en arealkrevende virksomhet sammenlignet med andre næringer, og arbeidet på land skjer ved våre anlegg i Vormedal og Vevang. Riktignok er tarenæringen en svært ressurseffektiv næring, i den grad det lokale uttaket av tare er stort uten at man behøver å benytte seg av store områder når taren skal høstes. Tarehøsting er også en sirkulær og bærekraftig næring. Den har potensial til å bidra betydelig innenfor industriutvikling, med verdiskapning og sysselsetting i Norge. Næringen har dessuten et potensiale for netto negativt klimafotavtrykk og har et lite miljøfotavtrykk. Stortaren som IFF høster er naturlig voksende, og for IFF utgjør tare et råstoff som gjør at tarenæringen kan ha en mer fremtredende rolle i en grønn omstilling. Dette er fordi tare er en kilde til biomasse. I tillegg er tarenæringen en viktig aktør på karbonlagringsfeltet.

Høsting av tare

I Norge er det makroalgene stortare og grisetang som utnyttes i industriell skala. Disse utgjør mesteparten av makroalgene langs kysten vår. Totalt høstes det mellom 140.000 og 170.000 tonn stortare årlig i Norge, og dette er det hovedsakelig IFF som står for. Havforskningsinstituttet anslår at den totale biomassen med stortare langs den norske kysten er omtrent femti millioner tonn fordelt på rundt 10.000 kvadratkilometer (tilsvarende landets areal av dyrket mark¹). Det betyr at IFF høster det som tilsvarer omtrent 0,3% av stortarebiomassen i Norge. Rundt 10-15% av taren løsrives hvert år som følge av for eksempel bølger og vind. Nord for Vega er stortaren langsomt i ferd med å vokse tilbake etter at tareskogen ble nedbeitet av kråkeboller på 1960- og 70-tallet, og det er fortsatt store forekomster av kråkeboller.²

Tarehøsting har pågått lenge i Norge, og på 1970-tallet ble høstingen mekanisert. I dag brukes en tindetrål for å høste taren. Taren vokser på steinbunn og høstes som regel på mellom fem og femten meters dyp, men kan ikke høstes på dypere enn tjue meters dyp eller grunnere enn to meters dyp. I tillegg dras ikke tindetrålen langs bunnen, men litt over havbunnen. Det gjør at liv på havbunnen ikke blir forstyrret og at det ikke blir revet opp sand, hvilket kan være et forstyrrende element for andre arter som også lever i tareskogen. Dette gjelder helt frem til taresamfunnet reetableres. Undersøkelser konkluderer med at tarebiomassen er restituert etter 3 til 5 år.³

Gjennom prøvehøsting i Nord-Trøndelag i 2010 undersøkte Havforskningsinstituttet hvor raskt tareplantene vokste tilbake etter høsting. Med prøvehøstingen ble det tatt opp 3284 tonn med stortare. Videoundersøkelser fra 2011 til 2014 viste at allerede to år etter høsting, dekket stortareplantene bunnen i høstefeltene og var omtrent en halv meter høye. Fire år etter høsting var tareplantene i høstefeltene 72% av gjennomsnittlig høyde før høsting. Dessuten var tettheten av tareplantene i høstefeltene 70% høyere enn tilsvarende før høsting.⁴ Det man ser er at jevn høsting av tarefelt skaper nytt liv i høstefeltene.

IFF er avhengige av god tilvekst og sunne forhold i tareskogen; det er forretningskritisk. Ikke-bærekraftig tarehøsting er ikke et alternativ for IFF. Lovverket er også strukturert slik at tareskogen må forvaltes på en bærekraftig og faglig forsvarlig måte. Økosystemet er svært sårbart og uforsvarlig forvaltning vil kunne få store konsekvenser. Hvordan høstingen foregår er strengt regulert av Nærings- og fiskeridepartementet gjennom Fiskeridirektoratet. På grunn av bunnforholdene langs norskekysten, med kuperte arealer, store steiner og vanskelige høsteforhold, vil det vanligvis være store områder med uberørt tareskog også innenfor et høstefelt. Tarehøsting representerer derfor et avgrenset inngrep i tareskoghabitatet.

Tarens bruksområde

IFF produserer alginat ved å ekstrahere den fra taren som høstes. Alginat har to sentrale egenskaper. Den er fortykkende og danner geleer, og dermed foretrekkes den til produksjon av visse typer mat og medisin for verdensmarkedet. En av IFF sine største kunder bruker blant

¹ Stortare ([Havforskningsinstituttet](#))

² Stortare ([Havforskningsinstituttet](#))

³ Tarehøsting ([Havforskningsinstituttet](#))

⁴ Prøvehøsting i Nord-Trøndelag – Gjenvekstundersøkelser 2010-2014 ([Havforskningsinstituttet](#))

annet alginat som en aktiv ingrediens i medisiner mot refluks, som brukes mye av gravide. Tarehøsting er med andre ord en forutsetning for å dekke et stort behov for denne type medisin i verden i dag. Ellers brukes alginat også i bandasjer for kroniske sår, biomedisinske produkter, helsekost, kosmetikk, bioenergi, gjødsel, iskrem, bakevarer, vannbehandling, hundemat, plasterstatning og i sveiseelektroder. Alginat inngår i aktive innovasjonsprosjekter ved NTNU, SINTEF og NMBU.

Forutsigbarhet for tarenæringen

Tarenæringen har behov for mer forutsigbarhet. Tarenæringen, representert av IFF, påpeker to hensyn som bør gjøre seg gjeldende for bestemmelser knyttet til tarenæringen. Følgende hensyn er viktige for å skape mer forutsigbarhet for næringen: (i) kunnskap og fakta, og ikke synsing, bør være førende for beslutninger som berører tarenæringen, og (ii) det bør presiseres for næringen hvilket lovverk den, og andre aktører, skal forholde seg til. Sistnevnte hensyn kan oppnås i form av presiseringer fra forvaltningen om hvilke lover som har forrang i beslutningsprosesser som berører tarenæringen, slik som vedtak for kommunale arealplaner eller andre vedtak som kan, indirekte eller direkte, berøre næringen.

(i) Kunnskap om tare

IFF og tarenæringen er en stolt norsk aktør med hele verdikjeden i Norge, og verdipotensialet i næringen er enormt⁵. Utnyttelsen av dette potensialet forutsetter forutsigbare rammer som defineres av fakta, og ikke feilinformasjon eller grunnløse fordommer mot tarehøsting.

For IFF er det først og fremst viktig at kunnskap er førende for beslutninger som berører tarenæringen. Selv driver IFF med forskning for å innhente kunnskap og videreutvikle egen produksjon og teknologi. Det er også flere forskningsprosjekter fra en rekke institutter som tar for seg tarehøsting og alginatproduksjon. Dessuten har enkelte forskningsprosjekter tatt sikte på å avdekke effektene av tarehøsting på blant annet økosystemet på havbunnen. På dette feltet er det ikke entydige og klare bevis på at tarehøsting skaper problemer for nærmiljøet, hverken over eller under havoverflaten. Det er problematisk for tarenæringen og IFF at beslutninger som påvirker tarenæringen negativt tas på et ukonkret og tvetydig grunnlag. Tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag og faglige holdepunkter skal være førende for hvilke beslutninger som tas av norsk forvaltning. Dette er avgjørende i både marine verneområder og i planlagte SVO-er.

Effekter på nærmiljøet

Det er en rekke punkter som bør adresseres med henhold til status på dagens kunnskapsgrunnlag om tarehøsting. For det første er det ikke vist at tarehøsting har signifikant negativ effekt på marint liv⁵. Vi har fortsatt til gode å se dokumentasjon på at tarehøsting fører til nedgang av fiskerivirksomhet. Havforskningsinstituttet viser selv til at tarehøsting har minimal effekt på det marine livet.⁶ Kritikkk til tarehøsting er velkomment, men beslutninger bør og skal tas på grunnlag av hva man faktisk vet, og ikke synsing fra enkelte parter. Det er altså ingen tilstrekkelig sammenstilt kunnskapsgrunnlag som tilsier at tarehøsting har noen signifikant negativ effekt i økosystemet.

⁵ Henvisning til rapporten fra SINTEF 2012 om Verdiskapning basert på produktive hav i 2050 – ([Sintef](#))

⁶ Tareundersøkelser i Nordland, 2018 – ([Havforskningsinstituttet](#))

Det er tidligere påstått at tarehøsting har negativ effekt på tareskog. Det er likevel slik at forskning tilsier at tareskog kan vokse fortere og bedre med høsting. Det er med andre ord ikke tilstrekkelig grunnlag for å påstå at tarehøsting kan være til ulempe for tareskog. Andre hensyn gjelder bestanden av øyekorall. Øyekorall påvirkes ikke av tarehøsting, ettersom øyekorall vokser på dyp under åtti meter, og IFF høster ikke under tjue meter.

Vern av havbunn og andre redskaper

Miljødirektoratet har i verneprosesser der havbunn er verneformål, påstått at snurrevad ikke er problematisk for bunn, til tross for at Havforskningsinstituttet viser at snurrevad treffer bunn. Tindetrålen brukt til å høste tare rører ikke bunnen. Anmodninger om vern av havbunn bør derfor ikke være til hinder for tarehøsting slik det gjøres i Norge i dag. Her kan det fremmes kritikk til beslutninger om å forby tarehøsting, som ikke rører havbunnen, i saker som handler om å verne havbunnen. Det bør i tillegg bemerkes at reketråling og snurrevader, som berører havbunnen, fortsatt tillates ved vern av havbunn, i motsetning til tarehøsting. Dette utgjør en betydelig konkurranseulempe for IFF, uten at det er faglig grunnlag for å innskrenke tarehøsting i forbindelse med verneprosesser av havbunnen. Usaklige tilrådninger som dette vil forulempe en bærekraftig næring med stort verdipotensial, slik tarenæringen har vist seg å være.

(ii) Regulering av tare i lovverket

For IFF er det viktig at havressurser, slik som tare, reguleres gjennom Havressursloven. Oppfatningen er at også Nærings- og fiskeridepartementet støtter at tarehøsting reguleres gjennom Havressursloven. I tillegg har Kommunal- og moderniseringsdepartementet spesifisert at de ikke godkjenner vedtatt kommuneplanen fra Åfjord (tidligere Roan kommune) om forbud mot høsting av tare. Kommuner har rett til å regulere planting og produksjon av tare, men høsting av tare faller utenfor denne reguleringen og skal reguleres gjennom Havressursloven. Plan- og bygningsloven har foreløpig ingen forrang over Havressursloven. Likevel finnes det eksempler på kommuner, slik som Åfjord, som har forsøkt å stanse tarehøsting ved å benytte seg av Plan- og bygningsloven. Uten en tydelig presisering fra departementet og forvaltningen vil det fortsette å eksistere en usikkerhet hos IFF og den kommunale forvaltningen. IFF ber derfor om en klargjøring gjennom en presisering fra forvaltningen om at Havressursloven skal regulere tarehøsting nasjonalt, og ikke lokalt, gjennom Plan- og bygningsloven.

Gjeldende lover og regler

Tarehøsting reguleres av bestemmelsene i Havressursloven av 6. juni 2008 nr. 37, men også av høsteforskrifter nasjonalt og gjennom regionale høsteforskrifter med hjemmel i Havressursloven. Hovedansvaret for forvaltning av tare som ressurs ligger hos Fiskeridirektoratet, underlagt Nærings- og fiskeridepartementet. Miljødirektoratet er ansvarlig direktorat for miljøforvaltningen. Deretter ligger ansvaret for utarbeidelse av forskriftsforslag hos fylkesgrupper nedsatt av fylkeskommunen. Forskrift om høsting av tang og tare (FOR-1988-03-05-2017) regulerer virksomheten og legger grunnlaget for bærekraftig bruk av naturressursene langs kysten. Forskriften har hjemmel i Havressurslovens §16, knyttet til gjennomføring av høsting. Formålet i forskriften skal sikre en helhetlig forvaltning som ivaretar naturmiljøet. Det tas hensyn til flere faktorer for å ivareta miljøhensyn, blant annet gjennom begrenset mulighet til høsting av tare i dybden. Lovverket forbyr tarehøsting dypere enn 20 meter for å ivareta Havressurslovens primærhensyn. Havressurslovens primærhensyn skal

sikre en bærekraftig og samfunnsøkonomisk lønnsom forvaltning av de viltlevende marine ressursene, samt det tilhørende genetiske materialet.

Forvirringer for tarenæringen

Det har oppstått forvirringer for aktører i tarenæringen knyttet til lokale bestemmelser gjort i henhold til Plan- og bygningsloven. Dette gjelder eksempelvis bestemmelser gjort i Åfjord kommune, begrunnet med Plan- og bygningsloven. Denne forvirringen har oppstått på tross av at forvaltningen selv har uttalt at tarehøsting er underlagt Havressursloven.⁷ Tarenæringen som helhet har behov for forutsigbarhet med tanke på hvilke lover man skal forholde seg til. Forutsigbarheten kan oppnås i form av at forvaltningen klargjør ansvarsfordelingen mellom nasjonale og lokale myndigheter gjennom en bestemmelse og uttalelse.

IFF forespør derfor forvaltningen om en juridisk presisering om Havressurslovens forrang foran lokale bestemmelser i saker som berører tarehøsting. Presiseringen bør følges opp med en klargjøring om hvilket lovverk som gjelder for tarenæringen, hvilke lover som har forrang, og hvilke forvaltnings- og reguleringsmyndigheter som har ansvar på de ulike områdene. Dessuten er det viktig at kunnskap er førende for beslutninger som berører næringen, og at tarehøstere og alginatprodusenter har tilgang på og blir informert om prosesser som kan berøre deres virksomhet. Det gjelder blant annet bestemmelser knyttet til marint vern, lovendringer, forskriftsendringer, endringer i reguleringsplaner og lokale bestemmelser.

Konklusjon

IFF har i dette høringssvaret etterspurt myndighetene om mer forutsigbarhet for tarenæringen. De ulike aspektene ved IFF og tarenæringen har blitt vektlagt for å understreke viktigheten ved at norsk tarenæring prioriteres og forvaltes på en forsvarlig måte. Det er gunstig for tarenæringen å ivareta hensynene om miljøvennlig og bærekraftig forvaltning av tareskogene langs kysten, men skal tarenæringen fortsette å skape store verdier og ivareta eget konkurransefortrinn globalt, vil det være helt nødvendig med forutsigbarhet for næringen. Hensynet om forutsigbarhet kan ivaretas på to måter; (i) gjennom å la kunnskap, og ikke synsing, være førende for beslutninger som berører tarenæringen, og (ii) gjennom å presisere at det er Havressursloven som regulerer tarehøsting, ikke lokale bestemmelser. En slik forutsigbarhet vil være viktig for IFF og tarenæringen i tiden som kommer. Dette bør også være avgjørende i marine verneprosesser og SVO-er.

⁷ Prop. 47 L, 2022-2023